

بررسی نقش هدایت قرآنی در تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی جمهوری اسلامی: یک مطالعه کیفی مبتنی بر آیات قرآن

اسحق شیرین کام^۱، مختار ذاکری^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۱۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۳۰

چکیده

در شکل‌گیری هویت دینی و رفتارهای اجتماعی این نیروها ایفا کنند. همچنین، این تحقیق به ارتباط عمیق بین مبانی دینی و اصول اجتماعی در تربیت نیروهای انتظامی پرداخته و نشان می‌دهد که چگونه اجرای این اصول می‌تواند به تقویت روحیه خدمت‌رسانی، اخلاق‌مداری و احترام به حقوق شهروندان کمک کند. نتیجه‌گیری نهایی این مطالعه بیانگر این است که بهره‌گیری مناسب از هدایت قرآنی می‌تواند به توسعه الگوهای تربیتی مؤثر در نیروهای انتظامی منجر شود که قابلیت اجرایی در نظام آموزشی این نیروها را دارد و در نهایت به ارتقاء کارایی و اثربخشی آنان در جامعه کمک خواهد کرد.

مطالعه حاضر به بررسی نقش هدایت قرآنی در تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی جمهوری اسلامی ایران پرداخته است. این پژوهش از نوع کیفی و فلسفی است و برای تحلیل اطلاعات از روش تحلیل محتوای استقرایی و نظام کدگذاری داده‌ها استفاده می‌کند. یافته‌های تحقیق نشان‌دهنده این است که هدایت قرآنی شامل پنج مقوله اصلی عوامل تحقق فرایند هدایت‌یابی، ماهیت فرایند هدایت، موانع تحقق فرایند هدایت‌یابی، مشمولین و محرومین هدایت‌پذیری و اثرات مرتبط با هدایت می‌باشد. هر یک از این مقولات شامل مجموعه‌ای از مولفه‌های هدایت الهی و اخلاق و ارزشهاست که به ابعاد مختلف موضوع هدایت از منظر قرآن اشاره دارند. یافته‌ها نشان می‌دهد که ارزش‌ها و آموزه‌های موجود در آیات قرآن می‌توانند نقش بسزایی

واژگان کلیدی: هدایت قرآنی، نیروهای انتظامی، تحلیل استقرایی، تحلیل فلسفی، تربیت دینی، تربیت اجتماعی .

۱- استادیار گروه آموزش علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان تهران، ایران، e.shirinkam61@cfu.ac.ir

۲- دانشیار گروه آموزش علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان تهران، ایران.

Examining the Role of Quranic Guidance in the Religious and Social Education of the Law Enforcement Forces of the Islamic Republic: A Qualitative Study Based on Quranic Verses.

Abstract:

The present study examines the role of Quranic guidance in the religious and social education of the law enforcement forces of the Islamic Republic of Iran. This research is qualitative and philosophical and uses the inductive content analysis method and data coding system to analyze the information. The findings of the study indicate that Quranic guidance includes five main categories: factors for realizing the guidance process, the nature of the guidance process, obstacles to realizing the guidance process, those who are eligible and excluded from guidance, and effects related to guidance. Each of these categories includes a set of components of divine guidance, ethics, and values that refer to different dimensions of the subject of guidance from the perspective of the Quran. The findings indicate that the values and teachings contained in the verses of the Quran can play a significant role in the formation of the religious identity and social behaviors of these forces. Also, this study examines the deep connection between religious foundations and social principles in the education of law enforcement forces and shows how the implementation of these principles can help strengthen the spirit of service, ethics, and respect for the rights of citizens. The final conclusion of this study indicates that the appropriate use of Quranic guidance can lead to the development of effective educational models in law enforcement forces that can be implemented in the educational system of these forces and will ultimately help to improve their efficiency and effectiveness in society.

Keywords: Quranic guidance, law enforcement forces, inductive analysis, philosophical analysis, religious education, social education.

مقدمه:

را به هدف می‌رساند، نیز به کار می‌رود. در اصطلاح کلامی و عرفانی، هدایت به معنای راهنمایی و نشان دادن مسیر نیک و درست تعبیر می‌شود. صاحب کشف در توضیح معنای اصطلاحی هدایت می‌گوید که هدایت به معنای ارائه راه و افاضه نیروهایی است که فرد بتواند از طریق آن نیازهای خود را شناسایی کند (انصاری، ۱۳۹۱: ۱۲).

مفهوم هدایت یکی از کلیدی‌ترین واژه‌ها در قرآن کریم به شمار می‌آید و نقش مهمی در نظام اخلاقی و عبادی این کتاب دارد. همچنین، هدایت یکی از مباحث اساسی است که هدف بعثت پیامبران را مشخص کرده و تأثیرات عقیدتی و تربیتی متعددی را به همراه دارد. این موضوع در تمامی کتب آسمانی و آیات مختلف قرآن به شیوه‌های گوناگون مطرح شده است. یکی از ویژگی‌های کتب آسمانی این است که دین را به عنوان هدایت الهی می‌شناسد و یا در چارچوب مفهوم هدایت الهی تفسیر می‌کند. این نکته نشان‌دهنده این حقیقت است که وحی در قرآن اساساً به عنوان هدایت ناشی از رحمت الهی برای افرادی که تمایل به ایمان دارند، شناخته می‌شود (شهیدی، ۱۳۸۳). اهمیت مفهوم هویت از دیدگاه قرآن کریم به حدی است که واژه هدایت و مشتقات آن ۳۱۶ بار در این کتاب ذکر شده است (قرائتی، ۱۳۹۶: ۴۴). مازلو نظریه نیازهای انسانی را مطرح می‌کند که در آن نیازهای مذهبی و معنوی به عنوان یکی از ارکان اساسی در رشد و هدایت افراد معرفی شده است. او بر این نکته تأکید دارد که نیاز به معنا و هدایت به تعالی فرد کمک می‌کند (مازلو، ۱۹۴۳).

موضوع هدایت در فرهنگ اسلامی از اهمیت و جایگاه بالایی برخوردار است و می‌توان گفت که تمامی تلاش‌های پیامبر اکرم (ص) و ائمه معصومین (ع) به منظور تحقق اهداف آن متمرکز بوده است. هر فردی که به دنبال حقیقت است، زمانی که خود را در برابر گستره وسیع، عمیق و دقیق فرهنگ اسلامی می‌بیند، متوجه می‌شود که با معارفی مواجه است که تنها یک دیدگاه الهی عمیق می‌تواند آن را تبیین کند؛ دیدگاهی که تمامی زوایای پنهان و پیچیده درون و بیرون انسان را در نظر می‌گیرد. دین اسلام به عنوان آخرین و

هدایت یکی از مفاهیم بنیادین در دین اسلام است که در آیات قرآن کریم به وضوح مورد تأکید قرار گرفته است. این مفهوم به معنای راهنمایی و نشان دادن راه صحیح در زندگی انسان‌ها است و می‌تواند تأثیرات عمیقی بر تربیت دینی و اجتماعی افراد، به خصوص نیروهای انتظامی جمهوری اسلامی، داشته باشد. مفاهیم اخلاق به عنوان مجموعه‌ای از ارزش‌ها و شامل دستورالعمل‌هایی برای پرورش رفتارهای نیک و انجام اعمال پسندیده، همچنین اجتناب از رفتارها و کردارهای ناپسند، در میان بسیاری از متفکران مشاهده می‌شود. شکل‌گیری این مفاهیم به عنوان علم اخلاق در تمدن‌های مختلف دوران باستان، از جمله ایران و یونان، مسیر مشابهی را طی کرده و آثار اخلاقی با سبک‌های متفاوتی را به وجود آورده است (جانی پور و لطفی، ۱۳۹۴: ۱).

از نظر تجربی، هدایت به معنای فرآیند انتقال دانش، تجربیات، و ارزش‌های اخلاقی است که در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی به عنوان راهی برای آماده‌سازی افراد برای ایفای نقش‌های اجتماعی خود مورد توجه قرار می‌گیرد. به عنوان مثال، دکتر علی‌اکبر ایران‌نژاد در کتاب خود «رشد و تحول شخصیت» تأکید می‌کند که هدایت در فرآیند یادگیری موثر است و می‌تواند شکل‌دهنده به رفتارها و نگرش‌های افراد باشد (ایران‌نژاد، ۱۳۹۸). از سوی دیگر، از منظر دینی، هدایت در قرآن به عنوان نعمت الهی ذکر شده است. خداوند در آیه ۱۶ سوره انعام می‌فرماید: «وَمَنْ يُهْدِهِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِی. و هر کسی را که خدا هدایت کند، او به راستی هدایت شده است». این آیه نشان‌دهنده اهمیت هدایت الهی در زندگی انسان‌ها است و توضیح می‌دهد که هدایت واقعی تنها از سوی خداوند به انسان‌ها عطا می‌شود. همچنین، بزرگان دینی نظیر علامه طباطبایی در تفسیر المیزان بیان می‌کنند که هدایت به معنای آگاه ساختن انسان به حقیقت‌های وجودی و راه‌های صحیح زندگی است (طباطبایی، ۱۴۰۰). هدایت که از ریشه «هدی» به معنای ارشاد، راهنمایی و یافتن مسیر درست است، به معنای هدایت به سوی آنچه که مطلوب است و پیمودن راهی که ما

کلیددار این مقوله، خداوند منان است که به شیوه‌ها و ابزار مختلفی امر هدایت را به اجرا درمی‌آورد. علامه مجلسی در آثار خود به تربیت دینی و ولایت فقیه و هدایت در امور اجتماعی پرداخته و معتقد است که هدایت الهی باید در آموزش و پرورش دینی پیاده‌سازی شود (مجلسی، ۱۳۸۷). این نظر به تحلیل سبک‌های تربیتی در اسلام کمک می‌کند و می‌تواند در بحث موانع و عوامل تحقق هدایت مورد استفاده قرار گیرد. در شرایط فعلی، سازمان‌ها به عنوان نهادهای آموزشی برای کارکنان و اعضای جامعه عمل می‌کنند و تأثیرات این آموزش‌ها می‌تواند به جامعه منتقل شده و در رفتارهای اجتماعی افراد نمود پیدا کند. به دلیل ویژگی‌ها و وظایف خاص خود، سازمان نیروی انتظامی در برنامه‌های آموزشی‌اش، آموزش‌های فردی، مهارتی، اعتقادی و اجتماعی را لحاظ کرده است (حسینی و شایگان، ۱۳۹۸).

تربیت اجتماعی یکی از ارکان اساسی تربیت است که نقش ویژه‌ای در فرآیند تعلیم و تربیت و اهداف آموزش و پرورش ایفا می‌کند. ثبات و سلامت نظام اجتماعی به سلامت افراد جامعه وابسته است و به همین دلیل دین اسلام با تأکید بر تربیت اجتماعی و پرورش انسان‌های منظم، متوازن و متعادل از نظر اخلاقی و فکری، در تلاش برای ایجاد جامعه‌ای سالم است. در واقع، انسان از طریق تربیت اجتماعی و با یادگیری دانش و مهارت‌های اجتماعی، توانایی لازم برای مشارکت مؤثر و فعال در زندگی گروهی و اجتماعی را کسب می‌کند. به عبارت دیگر، تربیت اجتماعی به معنای آماده‌سازی افراد برای سازگاری در جامعه است (قاسمی طوسی، ۱۳۹۸: ۱۳). فرد با دستیابی به مهارت‌های لازم، به درک بهتری از موقعیت خود و دیگران می‌پردازد تا عملکرد خود را بهبود بخشد (عبدالله‌زاده، ۱۳۹۲: ۳). از دیدگاه جامعه‌شناسان، روان‌شناسان و انسان‌شناسان، تربیت اجتماعی به معنای سازگاری و تطابق رفتار فرد با شرایط، هنجارها و ارزش‌های جامعه است. این نوع تربیت تنها از طریق خودآگاهی افراد و احساس همدلی و سازگاری میان اعضای یک جامعه به تحقق می‌رسد (اسماعیلی‌فر، ۱۳۹۰).

«نیروی انتظامی» به مجموعه سازمان‌ها و نهادهای

کامل‌ترین دین، در تلاش است تا راهی را نشان دهد که به سعادت انسان‌ها منتهی می‌شود و آنها را از شقاوت و بدبختی در دنیا و آخرت رهایی بخشد. به همین دلیل، مفهوم هویت در این زمینه اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند (سیمیاری و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۴۴).

در نظام آفرینش، انسان مانند سایر موجودات دارای ویژگی‌های ذاتی است که او را در دستیابی به هدف آفرینش یاری می‌کند. بر اساس اراده الهی، آفرینش انسان و هدفی که برای او در نظر گرفته شده، با دیگر موجودات تفاوت دارد و دنیا و تمام آنچه در آن وجود دارد به منظور رشد و پیشرفت او خلق شده است «هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا» (البقره، ۲۹). تا انسان بتواند زندگی پاک و سالمی را تجربه کند. با وجود اینکه خداوند تمامی ابزارهای شناختی از جمله گوش، چشم و عقل را در اختیار او قرار داده و پیامبران را نیز برای راهنمایی او فرستاده است، اما در نهایت تنها تعداد کمی از انسان‌ها موفق به دستیابی به هدف و کمال مطلوب شده‌اند (بابایی طلائی، ۱۳۹۷: ۹). این مسئله، خود، گویای یک خلأ اساسی در زندگی‌بخش کثیری از جامعه بشری و نیاز انسان به هدایت ویژه الهی است. ملاحظه‌ای به مفهوم هدایت در ارتباط با «فساد و صلاح» انسان‌ها تأکید دارد. او مطرح می‌کند که هدایت الهی نقش بسزایی در تکوین وجود انسان دارد و می‌تواند شخصیت او را شکل دهد (ملاصدرا، ۱۳۹۰). این دیدگاه می‌تواند به عنوان پایه‌ای برای تبیین نقشی که ایمان و معرفت در فرایند هدایت دارند، در نظر گرفته شود.

در تمام قرآن، این ایده بنیادی وجود دارد که خداوند هر کسی را که بخواهد به هدایت می‌رساند و همچنین این مفهوم که خداوند با نهایت لطف و رحمت، همه انسان‌ها را هدایت می‌کند. با این حال، برخی از انسان‌ها به اراده خود به هدایت الهی پاسخ می‌دهند، در حالی که برخی دیگر از آن روی می‌گردانند. در هر دو حالت، آیات الهی و وحی نشان‌دهنده هدایت الهی هستند (ایزوتسو، ۱۳۹۳: ۴۰).

مسئله انسان مدرن این است که تصور می‌کند، صرفاً با تکیه بر عقلانیت خود می‌تواند به سعادت و نقطه مطلوب آفرینش دست یابد، غافل از اینکه صاحب و

با توجه به تأثیرات مثبت و منفی متغیرهای دینی بر رفتار افراد، ضرورت بررسی نقش هدایت قرآنی در تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی احساس می‌شود. نیروهای انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا) باید بر اساس جایگاه خود در زمینه‌های انتظامی و نظامی، ویژگی‌های حرفه‌ای مورد نیاز را پرورش دهند. به عنوان نمونه، اقتدار و آمادگی رزمی از جمله ویژگی‌های اساسی برای ایجاد و حفظ ثبات در جامعه به شمار می‌روند. این خصوصیات نه تنها به تقویت توانمندی‌های فردی مأموران کمک می‌کند، بلکه نقش کلیدی در افزایش اعتماد عمومی و تأمین امنیت ایفا می‌نماید (احمدی، ۱۴۰۰). نیروهای انتظامی به عنوان حافظان امنیت عمومی، نیازمند الگوسازی و کسب ارزش‌های انسانی و اخلاقی هستند تا در مواجهه با چالش‌های اجتماعی به درستی عمل نمایند. در این راستا، مشکلاتی از جمله عدم آگاهی کافی مسئولان و کارمندان نیروی انتظامی از آموزه‌های دینی وجود دارد، که می‌تواند موجب تضعیف عملکرد این نیروها در تأمین امنیت و حفظ نظم اجتماعی شود (Hirschi, 1969). افزون بر این، با افزایش تنش‌های اجتماعی و چالش‌های جدیدی که جوامع امروزی با آن مواجه‌اند، نیاز به نقش‌آفرینی مؤثر و مستمر نیروهای انتظامی در جهت کسب و نهادینه کردن ارزش‌های انسانی و اخلاقی در سطح جامعه مضاعف می‌شود. در ارتباط با روش هدایت‌بخشی، ضمن دعوت نظامیان به انجام واجبات الهی، به طور مکرر مثال‌هایی که خداوند متعال در قرآن جهت هدایت آدمی آورده است، برای ایشان بازگو شود و رهنمون‌ها و آیات الهی در این خصوص در جهت بصیرت‌آفرینی برایشان تبیین گردد. لیستی از فعالیت‌ها و اعمالی که انسان بایست از انجام آن پرهیز کند، تهیه و ضمن نصب در پاسگاه‌ها و ستاد فرماندهی شهرستانها، مدام با نظامیان تمرین و تکرار شود. در مقایسه با نظریات مدرن، دیدگاه کارل راجرز (۱۹۶۹) در مورد «خود-هدایت» و اهمیت آن در فرآیند یادگیری و تحول انسانی، به‌ویژه در راستای هدایت فرد در مسیر معنوی، با مبانی آموزشی قرآن هم‌آهنگ است. نظام آموزشی دینی می‌تواند با استفاده

مسئول در اجرای وظایف انتظامی و امنیتی در یک کشور اشاره دارد و در جامعه به عنوان حافظان نظم و امنیت شناخته می‌شود. اهمیت نیروی انتظامی به ویژه به دلیل نقش اساسی آن در برقراری امنیت و ایجاد آرامش اجتماعی غیرقابل انکار است. این نیرو به عنوان نخستین مدافعان حق و حقوق شهروندان موظف است که با بهره‌گیری از آموزش‌ها و مهارت‌های حرفه‌ای خود، شرایط ایمنی و ثبات را برای تمامی اعضای جامعه فراهم آورد. در این راستا، هدایت قرآنی می‌تواند به عنوان یک منبع ارزشمند در تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی محسوب شود تا آنها با روحیه‌ای مبتنی بر اخلاق و ارزش‌های اسلامی با افراد جامعه تعامل کنند.

بیشتر از این، نیروی انتظامی به دلیل ارتباط مستقیم با آحاد جامعه، تأثیر عمیقی بر تعاملات اجتماعی و فرهنگی دارد. هنگامی که این نیرو در انجام مأموریت‌های خود به‌طور مؤثر و بر اساس اصول اخلاقی اسلامی عمل کند، می‌تواند اعتماد عمومی را جلب کرده و حس امنیت را در میان شهروندان تقویت کند. برخورد مناسب و انسانی با مردم، نه تنها به تقویت روابط مثبت و سازنده میان نیروهای انتظامی و جامعه کمک می‌کند، بلکه زمینه‌ساز تربیت دینی و اجتماعی درخور شأن این نهاد نیز خواهد بود. بنابراین، تشریح دقیق وظایف و مفهوم نیروی انتظامی به ویژه در بستر هدایت قرآنی، می‌تواند فهم بهتری از نقش آنان در جامعه و تأثیر آنها بر تربیت اخلاقی و اجتماعی شهروندان ارائه دهد.

در دنیای معاصر، تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی به عنوان یکی از محورهای اصلی برای ایجاد امنیت و نظم پایدار در جوامع بشری شناخته می‌شود. آموزه‌های دینی، به ویژه مفاهیم قرآنی، به عنوان منابع غنی برای شکل‌دهی رفتارهای اخلاقی و اجتماعی مؤثر در حرفه‌های مختلف، به‌خصوص در نیروی انتظامی، مطرح هستند. بر اساس تحقیقات موجود، دین به عنوان یک عامل مؤثر در شکل‌دهی به شخصیت و رفتار افراد شناخته شده است (باتسون و اسپونارده، ۱۹۹۱: ۴۵).

خامنهای به عنوان رهبر و فرمانده کل قوا در نظام جمهوری اسلامی پرداختند. نتایج به دست آمده بیانگر آن بود که مقام معظم رهبری گسترده‌تر و عمیق‌تر از قوانین موجود، در راستای ایجاد جامعه قرآنی و اسلامی و تحقق تمدن نوین اسلامی، اهداف و مسئولیت‌های این نهاد ارزشمند را در قامت نیروی انتظامی در طراز جامعه قرآنی دیده و تبیین نمودند. براساس دیدگاه آیت الله خامنهای، در جامعه اسلامی احیای آرمانهای الهی، احیای انسانیت و ارزشهای انسانی، ایجاد اقتدار همراه با رحمت، برقراری و تثبیت امنیت، قانونگرایی و حاکمیت قانون از مهمترین اهداف و وظایف تشکیل نیروی انتظامی بود.

-نصیریان و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «تبیین عوامل انسان‌شناختی هدایت و ضلالت» به بررسی یکی از سوالات رایج در مورد هدایت و گمراهی انسان پرداخته‌اند. این سوال به این موضوع اشاره دارد که آیا انسان در هدایت و سرنوشت خود هیچ‌گونه اختیاری ندارد و آیا خداوند هر کسی را که خواهد هدایت یا گمراه می‌کند. این شبهه که از ظاهر برخی آیات قرآن برداشت می‌شود، با توجه به شواهد موجود در خود این آیات و همچنین آیات دیگر که به عوامل انسان‌شناختی در مفهوم هدایت و ضلالت پرداخته‌اند، قابل پاسخگویی است.

-نتایج تحقیق بابایی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد که تمامی نیازهای رشد و کمال انسان در ذات او نهفته است و تنها هدایت الهی می‌تواند شرایط لازم برای شکوفایی صحیح این نیازها را فراهم کند. از آنجا که انسان‌ها به لحاظ نوعی یکسان هستند، تنها یک برنامه که به دین اسلام شناخته می‌شود، می‌تواند به درستی انسان را به مقصد ایده‌آل خود که مطابق با فطرت است، هدایت کند. خداوند با ارائه راهکارهای روشنگری و بصیرت در طول تاریخ، این نعمت را از طریق ارسال پیامبران و امامان به کمال رسانده است.

-قایمی امیری و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی رابطه تقوی و هدایت و تأثیر آن بر سلامت اجتماعی از منظر قرآن» به این نتیجه رسیدند که افراد متقی در مراحل ابتدایی و ادامه مسیر تقوی به هدایت الهی نیازمند هستند و از آن بهره‌مند می‌شوند.

از این مفهوم، به ترویج و تقویت فرآیند هدایت در نظامیان بپردازد. همچنین، رفتار و عملکرد پلیس باید به گونه‌ای باشد که مردم رحمت را از سوی پلیس احساس کنند. بنابراین، این تحقیق با هدف بررسی و تحلیل تأثیر هدایت قرآنی بر تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی انجام شده و به دنبال ارائه راهکارهایی جهت تقویت اطلاعات و نگرش‌های دینی آنهاست تا در برابر فشارهای اجتماعی و چالش‌های موجود، به بهترین نحو ممکن عمل کنند.

پیشینه پژوهش:

پژوهش‌های عملی که در زمینه مفهوم هدایت به انجام شده است، به شرح زیر است:

-صاحبیان و همکاران (۱۴۰۳) در پژوهشی با عنوان نمودار تحلیل فرایند جذب و هدایت مردم به دین در سیره تبلیغ عملی انبیا از منظر قرآن کریم بیان می‌کنند تبلیغ یکی از ابزارهای بسیار مؤثر در جذب و هدایت مردم به دین الهی است. در عصر حاضر که مستکبران جهانی تمام سعی و تلاش خود را می‌کنند تا نور اسلام را خاموش کنند، مسئولیت مبلغ دین نسبت به قبل مضاعف است و در این مسیر همان‌طور که تبلیغ ضرورت دارد، شیوه تبلیغ صحیح نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از آنجایی که قرآن کریم کامل‌ترین و جامع‌ترین کتاب هدایت برای بشریت است؛ محور پژوهش حاضر به سیره عملی انبیا در قرآن کریم پرداخته است. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی و بر پایه جمع‌آوری اطلاعات بر مبنای کتابخانه‌ای انجام گرفته است. دامنه آن در محدوده آیات قرآن کریم، تفاسیر معتبر و منابع دست‌اول روایی است. با بهره‌برداری از منابع یاد شده این نتیجه حاصل شد که مهم‌ترین شیوه در سیره عملی انبیا برای جذب و هدایت مردم، محبت و دلسوزی، حسن خلق، عفو و گذشت، تواضع و فروتنی، نصیح و خیرخواهی، صبر و استقامت، هماهنگی قول و فعل است. شیوه‌های یاد شده در سراسر دنیا برای جذب مردم به دین، با هر دین و قومیتی قابل اجرا است.

-عروذتی موفق (۱۴۰۳) در تحقیقی به بررسی و تبیین اهداف و وظایف نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران براساس آراء و نظرات حضرت آیت الله

۲. نقش هدایت قرآنی در تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی چیست؟

روش‌شناسی پژوهش:

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، از نوع کاربردی و به لحاظ روش گردآوری داده‌ها، به روش کیفی انجام می‌شود. در این مطالعه، پژوهشگران به شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مفهوم تربیت دینی پرداخته و برای این منظور از روش تحلیل محتوای استقرایی استفاده نموده‌اند. در این فرآیند، داده‌ها با بهره‌گیری از نظام کدگذاری، به صورت منظم و سیستماتیک مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند تا مؤلفه‌های مختلف تربیت دینی شناسایی شوند. به علاوه، به منظور تبیین و روشن‌سازی احتجاجات تربیتی مرتبط با مفهوم هدایت در نظام آموزش تربیت دینی، پژوهشگران از روش تحلیل استنتاجی بهره برده‌اند. این روش امکان بررسی عمیق‌تر مفاهیم و روابط بین آن‌ها را فراهم می‌کند و به تحلیل انتقادی و استنتاج نتایج قابل اعتماد از داده‌ها کمک می‌نماید. در ادامه، شرح دقیق‌تری از این دو روش و نحوه به‌کارگیری آن‌ها در پژوهش ارائه خواهد شد. این پژوهش به شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مفهوم هدایت قرآنی پرداخته و در چارچوب پارادایم کیفی و با استفاده از روش تحلیل محتوای استقرایی انجام شده است. طراحی این تحقیق به صورت پدیدایشی است، به این معنا که مؤلفه‌ها در طول فرآیند پژوهش شناسایی می‌شوند. جامعه و نمونه پژوهشی این مطالعه شامل مصحف شریف قرآن کریم (قرآنی، ۱۳۹۶: ۶۴) می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از رویکرد توصیفی-تفسیری استفاده شده است. در این پژوهش به‌منظور اعتبارسنجی از روش مسیر ممیزی استفاده شده است؛ به این صورت که پژوهشگر، مسیری را که طی کرده در اختیار خوانندگان پژوهش قرار می‌دهد. روایی پژوهشی با استفاده از روش بازبینی به‌وسیله اساتید علوم قرآنی انجام شد. در بازبینی صورت‌گرفته، درباره جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها تبادل نظر شد. پژوهش حاضر از جنبه‌های مختلف به بررسی تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی می‌پردازد و در

همچنین، هدایت الهی دارای مراتب مختلفی است که این مراتب تأثیر مستقیمی بر درجات تقوی دارند. عدم پیروی از هدایت الهی می‌تواند منجر به گمراهی و در نتیجه محرومیت از تقوی شود. هدایت الهی تأثیر مستقیمی بر تقوی دارد و برای متقین و کسانی که در مسیر تقوی قرار دارند، این هدایت به طور مداوم افزایش می‌یابد.

از مجموعه پژوهش‌های فوق که پیرامون مقوله هدایت صورت گرفته شده است، چنین برمی‌آید که در حال حاضر مفهوم پردازی جامعی از مقوله هویت مبتنی بر متن قرآن کریم از یک سو و برنامه آموزشی خاصی در نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی کشور، وجود ندارد که در این پژوهش، این دو مهم را دنبال می‌کنیم.

با توجه به مطالب ذکر شده، مفهوم هدایت و ماهیت آن موضوعی است که اندیشمندان در مورد آن اتفاق نظر ندارند. دیدگاه‌های مختلفی در این زمینه وجود دارد و هر یک از آن‌ها به جنبه‌های خاصی از هدایت توجه می‌کنند. یک رویکرد معنادار در این زمینه، تحلیل معناشناختی متن و بررسی واژگان مرتبط است. این روش می‌تواند به درک عمیق‌تری از دقایق معنا و اهداف اصلی گوینده کمک کند. به این ترتیب، می‌توان به برداشت‌های متنوع و گاهی متضاد از مفهوم هدایت پی برد و روشن‌تر درک کرد که این مفهوم چه ابعادی دارد و چگونه در زمینه‌های مختلف تعبیر می‌شود. این نوع نگاه، به طور خاص در قرآن که به باور مسلمانان عین سخن خداوند و معجزه الهی است و از سطوح معنایی متعددی برخوردار است، به دلیل اهمیت پیام و نقش آن در تأمین سعادت جاودانه بشر اهمیتی مضاعف می‌یابد. با بهره‌گیری از آیات قرآن و تحلیل‌های کیفی، به فهم عمیق‌تری از رابطه بین هدایت دینی و تربیت اجتماعی دست یابد. هدف این است که نشان دهد چگونه اصول قرآن می‌توانند به تربیت بهتر و مؤثرتر نیروهای انتظامی کمک کنند و در عین حال، چالش‌های موجود در این زمینه را شناسایی و بررسی کنند. از این رو، دو سوال اساسی را در این پژوهش دنبال می‌کنیم که عبارتند از:

۱. مفهوم هدایت از منظر قرآن کریم، شامل چه مولفه‌هایی است؟

را مبنا قرار داده و به استخراج دلالت‌های خاصی برای عرصه تعلیم و تربیت می‌پردازد (باقری و همکاران، ۱۳۹۸).

در مقاله حاضر، از شیوه دوم استفاده شده است، به این معنا که متن قرآن کریم به عنوان موضع اصلی قرار داده شده و بر اساس آن به نقد و ایده‌پردازی در حول مفهوم هدایت پرداخته شده است. با توجه به نظرات و مباحث مطرح شده در این روش‌شناسی، در بخش‌های بعدی به تجزیه و تحلیل دقیق‌تر داده‌ها و نتایج حاصل پرداخته خواهد شد و تأثیرات آن‌ها بر تربیت دینی و اجتماعی نیروهای انتظامی بررسی می‌گردد.

یافته‌های پژوهش:

جهت شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مفهوم هدایت، تمامی آیات قرآن کریم مورد بررسی قرار گرفت و آیاتی که به‌طور مشخص به این مفهوم اشاره دارند، شناسایی شدند. پس از آن، سه مرحله کدگذاری بر روی آیات منتخب انجام شد. از تحلیل داده‌های گردآوری شده، ۱۵۳ کدباز در قالب ۵ کدگزینشی و ۱۸ مفهوم حاصل شد. در جدول (۱) آورده شده است.

همین راستا، پایایی پژوهش با استفاده از کدگذاری متن توسط سه نفر ناشناس مورد ارزیابی قرار گرفت. به منظور افزایش دقت و اعتبار داده‌ها و نتایج پژوهش، دو روش خودبازبینی پژوهشگران و غنی‌سازی داده‌ها شامل شد. بر اساس توافق ۹۰ درصدی بین کدگذاران، میزان ثبات نسبی تأیید گردید. روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش به صورت اسنادی انجام شده است. در تحقیقات کیفی، پژوهشگر به عنوان گردآورنده داده‌ها و همچنین تفسیرکننده معنای آن‌ها عمل می‌کند (میکات و مورهاوس، ۱۹۹۴). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش تحلیل استقرایی استفاده شده است. این روش شامل مقایسه مداوم داده‌ها برای ساخت مفاهیم و استخراج نکات کلیدی مرتبط با موضوع پژوهش است. به طور خاص، داده‌های مربوط به آیات قرآن که به مفهوم هدایت و مشتقات آن اشاره دارند، مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این فرآیند، داده‌ها به شیوه کدگذاری باز مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند و کدهای مربوط به هر نکته استخراج می‌شوند. در مرحله بعد، با کنار هم قرار دادن نکات کلیدی و مقایسه مداوم داده‌ها، مفاهیم اولیه و مقوله‌های مرتبط شکل می‌گیرند. سپس، با استفاده از روش کدگذاری محوری، مقوله‌های گزینشی شناسایی می‌شوند. در مرحله نهایی، پژوهشگر با به کارگیری شیوه کدگذاری گزینشی به استخراج مقوله‌های اصلی و مفهوم‌پردازی می‌پردازد. این فرآیند به پژوهشگر کمک می‌کند تا درک عمیق‌تری از داده‌ها و مفاهیم مرتبط با موضوع را کسب و نتایج قابل اعتمادی ارائه کند.

در زمینه تبیین تربیتی مفهوم هدایت در نظام آموزش تربیت دینی، این پژوهش از روش تحلیلی-استنتاجی بهره برده است. در عرصه فلسفه تعلیم و تربیت، روش استنتاجی به عنوان یک رویکرد معتبر شناخته می‌شود. هاری برودی بر اهمیت این روش تأکید دارد و معتقد است که در فرآیند نظریه‌پردازی می‌توان از دو روش استفاده کرد:

۱. روش اشتقاقی (استنتاجی) ضمنی: جایی که فرد به منظور حل مسائل تعلیم و تربیت، نظریه‌ای تربیتی فراهم می‌آورد.

۲. روش اشتقاقی صریح: که در آن فرد موضع مشخصی

جدول شماره ۱- مؤلفه‌ها و ابعاد هدایت

کدهای باز	کدهای محوری	کدهای گزینشی
<ul style="list-style-type: none"> • پذیرش دعوت الهی (بقره ۱۸۶) • ایمان به خدا (بقره ۱۸۶-اعراف ۱۵۸) • تمسک به خداوند (آل عمران ۱۰۱) • عمل به دستور جهاد (نساء ۶۸) • عمل به اندرزهای الهی (نساء ۶۸) • جنگ‌زدن به کتاب الهی (نساء ۱۷۵) • حفظ خود در مسیر الهی (مائده ۱۰۵) • پذیرش قلبی اسلام (انعام ۱۲۵) • پیروی از انبیای الهی (اعراف ۱۵۸) • پیروی از خدا و پیامبر (اعراف ۱۵۸) • انجام کارهای شایسته یا عمل صالح (یونس ۹) • توجه به سلامت چشم و روح (یونس ۵۷-فصلت ۴۴) • عبرت از تابدی ملت‌های پیشین (طه ۱۲۸) • یاد خدا (نور ۳۶) • تسبیح خدا (نور ۳۶) • اطاعت از فرامین خدا و پیامبر (نور ۵۴) • انتخاب عقلانی سخن درست و حق (زمر ۱۸) 	<p>راههای پیسودن مسیر هدایت یابی</p>	<p>عوامل تحقق فرایند هدایت یابی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • قرآن (بقره ۲ و ۹۷- آل عمران ۱۳۸- اعراف ۵۲) • تورات (بقره ۵۳- مائده ۴۴ و ۴۶) • انجیل (آل عمران ۴- مائده ۴۶) • آیات الهی (آل عمران ۱۰۳) • انبیا الهی (انبیا ۷۳- قصص ۴۵) • منبع نور الهی (نور ۳۵- شوری ۵۲) • دلایل روشنی که از جانب پروردگار به بشر رسیده است (انعام ۱۵۷) • آیین ابراهیمی (انعام ۱۶۱) 	<p>وسایله هدایت یابی</p>	

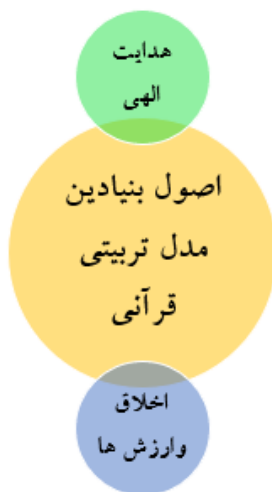
<ul style="list-style-type: none"> • آوردن مثال‌هایی از جانب پروردگار در قرآن (بقره ۲۶) • دعوت به انجام فرائض الهی (بقره ۱۸۵) • بصیرت آفرینی (اعراف ۲۰۳ - قصص ۴۳) • فراخوانده شدن از سوی خدا برای دستیابی باسعادت و سلامت (یونس ۲۵) • دادن پند و اندرز از سوی خدا به مردم (یونس ۵۷) • روشنگری پدیده‌ها و مسائل انسانی به‌وسیله آیات روشنگر (یوسف ۱۱۱ صحیح ۱۶) • یاری انسان از سوی خدا (اسرا ۹۷) • رهنمون‌های الهی (طه ۱۲۳) • دادن حکمت از سوی خدا به بندگان در قالب کتاب الهی (لقمان ۲ و ۳) • اعطای علم الهی به بندگان از سوی خداوند متعال (سبا ۶) • تبیین آنچه انسان بایست از آن پرهیز کند (توبه ۵۱) 	<p>روش هدایت‌بخشی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • درک پیام الهی (بقره ۱۷۰) • طلب خشنودی خدا (مائده ۱۶) • ترس از پروردگار (اعراف ۱۵۴) • روی آوردن به خدا (شوری ۱۳ - رعد ۲۷) • توبه به درگاه الهی (رعد ۲۷) • شکرگزاری از خداوند (نحل ۱۲۱) • پذیرش هدایت از سوی انسان به شکل داوطلبانه (مریم ۷۶) • اختیار انسان در هدایت‌پذیری (سجده ۱۳) • صبوری ورزی (سجده ۲۴) • تسلیم‌شدن در مقابل خدا (جن ۱۴) 	<p>لوازم و پیش‌نیازهای هدایت‌پذیری</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • خواست خدا (بقره ۷۰ و ۱۴۲ - انعام ۳۵) • اراده الهی (مائده ۱۶) • اذن الهی (نور ۳۶) • فرمان الهی (سجده ۲۴) • منت و رحمت الهی (حجرات ۱۷ - حدید ۹) 	<p>کلید هدایت‌یابی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • خداوند متعال (بقره ۳۸) 	<p>صاحب هدایت‌بخشی</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • یاد خدا (بقره ۱۹۸) 	<p>قدرت‌های از هدایت الهی</p>	

ماهیت فرایند هدایت	
جهت فرایند هدایت باطنی	<ul style="list-style-type: none"> • راه راست یا صراط مستقیم (حمد ۶) • خروج از تاریکی‌ها به سمت نور (بقره ۲۵۷-نمل ۶۳) • مسیر حق (نسا ۱۳۷) • مسیر امن الهی (مائده ۱۶) • دین حق (توبه ۳۳) • مسیر استوار (اسرا ۹-سبا ۶) • وحی الهی (سبا ۵۰) • گفتار پاک (حج ۲۴)
جنس هدایت	<ul style="list-style-type: none"> • روشنائی و نور (بقره ۱۷) • وسیله تشخیص (بقره ۵۳)
دایره هدایت راستین	<ul style="list-style-type: none"> • هدایت الهی (بقره ۲ و ۱۴۳-انعام ۷۱) • هدایت انبیای الهی (انعام ۹۰)
نشانه هدایت‌پذیری	<ul style="list-style-type: none"> • تسلیم در برابر خدا (آل عمران ۲۰-انعام ۷۱) • پذیرش اسلام (آل عمران ۲۰) • پیداکردن مسیر درست در زندگی (انعام ۱۲۲) • ایمان به لقای الهی (انعام ۱۵۴)
محتوای هدایت‌پذیری	<ul style="list-style-type: none"> • سنت‌های نیک پیشینیان (نسا ۲۶)
مسیر هدایت‌پذیری	<ul style="list-style-type: none"> • دل آدمی (تغابن ۱۱)

<ul style="list-style-type: none"> • پیروی از هواد هوس (انعام ۵۶) • شرک (انعام ۸۸) • ستمگری (انعام ۸۲) • جهل و نادانی (انعام ۱۲۲) • عدم پذیرش اسلام (انعام ۱۲۵) • پیروی از شیاطین (اعراف ۳۰) • گمراهی در اثر عمل ناصالح (نمل ۳۷) • پناهدردن به غیر خدا (اسرا ۲) • تکبر و ریزی (اسرا ۹۴) • بازداشتن دیگران از انجام فرامین الهی (۹ تا ۱۲۳ اعلق) 	<p>موانع سر راه هدایت باطنی</p>	<p>موانع تحقق فرایند هدایت باطنی</p>
<ul style="list-style-type: none"> • پرهیزگاران (بقره ۲ و ۵) • صابران (بقره ۱۵۷) • مؤمنان یا ایمان آوردگان (بقره ۲۱۳) • پیامبران (مریم ۵۸-انعام ۸۴ و ۸۷) • مسلمانان (نمل ۸۹) • تسلیم شدگان در برابر حق (نمل ۸۱) • جهادگران در راه حق (عنکبوت ۶۹) • نیکوکاران (لقمان ۲ و ۳) • خردمندان (زمر ۱۸) • انفاق گران (لیل ۵) • نمازگزاران (۹ تا ۱۲۳ اعلق) • تصدیق کنندگان روز قیامت (لیل ۷) 	<p>مشمولین هدایت پذیری</p>	<p>مشمولین و محرومین هدایت پذیری</p>
<ul style="list-style-type: none"> • منافقان (بقره ۱۶) • ستمگران (بقره ۵۸-صف ۷-انعام ۸۲) • کافران (بقره ۲۶۴) • مشرکان (انعام ۸۲ و ۸۸) • گمراهان (اعراف ۱۷۸) • نافرمانان (توبه ۲۴-صف ۵) • کوردلان (یونس ۴۳-نمل ۸۱-خصلت ۱۷) • دروغگویان (زمر ۳-غافر ۲۸) • ناسپاسان (زمر ۳) • اسرافکاران (غافر ۲۸) • بدکاران (صف ۵) 	<p>محرومین هدایت پذیری</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • خروج از بیم و غمگینی (بقره ۵۳) • خروج از رنج و گمراهی (طه ۱۲۳) • سود اخروی و دنیوی اسرا (اسرا ۱۵۱۱) • سرانجام نیک آخرت (قصص ۳۷) • رستگاری (لقمان ۵) • اعضای روح پرهمیزگاری به انسان (محمد ۱۷) • ترسیدن از غیر خدا (جن ۱۳) • خروج از سرگشنگی (ضحی ۷) 	<p>اثرات هدایت‌بخش</p>	<p>قرات مربوط به هدایت</p>
<ul style="list-style-type: none"> • گمراهی (انعام ۵۶- بقره ۱۷۵) • مجازات الهی (بقره ۲۱۱) • باطل‌گرایی (آل عمران ۸) • رهاشدگی به حال خود (نسا ۱۱۵) • زیانکاری (زمر ۴۱) 	<p>توسعات هدایت‌بخش</p>	

حدیث با مؤلفه‌های حاصل آمده در این پژوهش تنظیم و در اختیار پنج‌تن از متخصصان قرار داده شد. نمودار شماره ۱- اصول بنیادین مدل تربیتی قرآن

برای افزایش پایایی و اعتبار یافته‌ها و نتایج این تحقیق، ضریب توافق نمره‌گذاران برای واحدهای تحلیلی که به مؤلفه‌ها تخصیص داده شده‌اند، با همکاری پنج نفر از صاحب‌نظران که شامل کارشناسان حوزه قرآنی، پژوهشگران، دانشجویان دکتری حوزه علوم قرآنی و متخصصان حوزه علوم تربیتی) مورد بررسی قرار گرفت. نظرات و دیدگاه‌های این صاحب‌نظران در خصوص هر یک از مؤلفه‌ها جمع‌آوری و در روند تحلیل‌های پژوهش مورد توجه قرار گرفت تا اعتبار و دقت یافته‌ها افزایش یابد. به این ترتیب، فرآیند تحقیق از نظر علمی و عملی تقویت شده و به تأیید و اعتبار نتایج نهایی کمک کرد. این روش به پژوهشگر این امکان را می‌دهد که از نظرات تخصصی و تجربیات صاحب‌نظران بهره‌برداری کند و به این ترتیب، دقت و اعتبار نتایج پژوهش را افزایش دهد. همچنین، این فرآیند به شفافیت و صحت تحلیل‌ها کمک کرده و اطمینان حاصل می‌کند که مؤلفه‌های شناسایی شده به درستی نمایانگر مفاهیم مورد نظر هستند.

برای تحقق این مهم، پرسش‌نامه دوگویه مبنی بر موافق و مخالف بودن صاحب‌نظران حوزه علوم قرآن و

اصول بنیادین مدل تربیتی قرآنی

هدایت الهی: قرآن به عنوان منبع اصلی هدایت، روح تعلیم و تربیت را تشکیل می‌دهد. آیات مختلف قرآن بر اهمیت هدایت الهی تأکید دارند و نقش آن را در رشد معنوی و اخلاقی فرد برجسته می‌کنند (هدایت به مفهوم رهنمونی به سوی حقیقت و کمال). کاشفی بر این نکته تأکید می‌کند که تقوی می‌تواند به عنوان زمینه‌ای برای دریافت هدایت الهی عمل کند و نظامیان را در راستای تقویت هویت دینی و اخلاقی خود یاری کند (کاشفی سبزواری، ۱۳۶۵: ۱۸۹).

هدایت قرآن به یک منطقه محدودی از زندگی بشر اختصاص ندارد؛ هدایت قرآنی، مربوط به همه گستره عظیم زندگی بشر است؛ یعنی این جور نیست که قرآن در یک بخشی انسان را هدایت کند و در یک بخش دیگری از موارد مورد نیاز بشر و زندگی بشر، انسان را مهمل بگذارد و بی‌اعتنا عبور بکند؛ نه، قرآن مشرف به همه‌ی گوشه و کناره‌های صحنه‌ی زندگی و میدان حضور بشر است؛ از عروج معنوی انسان و کمال معنوی انسان بگیرد - که بالاترین خواسته بشر همین عروج معنوی و قرب الهی و معرفت الهی و محبت الهی و جوار الهی است: هَبْ لِي كَمَالَ الْإِنْقِطَاعِ إِلَيْكَ وَ أُنِرْ أَبْصَارَ قُلُوبِنَا بَضِيَاءَ نَظَرِهَا إِلَيْكَ (اقبال‌الاعمال، سیدبن طاووس، به نقل از: بحارالانوار، علامه مجلسی، ج ۹۱: ۹۶). که بالاترین نیاز است - تا مسئله‌ی جوامع بشری و اداره جوامع انسانی و بشری و اقامه عدل و رفتارهای مدیریتی برای اداره‌ی جوامع انسانی، و دفع دشمنان گوناگون - دشمنان باطنی و دشمنان ظاهری، دشمنان انسی و دشمنان جَنِّي - با مجاهدت و با جهاد، یا رفع دشمنی‌ها - که «فَإِذَا الذِّي بَيْنَكَ وَ بَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٍ» (سوره مبارکه فصلت آیه ۳۴) -

همه این میدانها مورد هدایت قرآنی است؛ تا اخلاق، تا خانواده، [مثل] «رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ» (سوره مبارکه الفرقان آیه ۷۴) یا «وَ أَنْكَحُوا الْاَيْمِيْمِنِكُمْ وَ الصَّالِحِيْنَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَ اِمَائِكُمْ اِنْ يَكُوْنُوْا فُقَرَاءَ يُعْغِنِهِمْ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ»، (سوره مبارکه النور آیه

۳۲) یا تربیت فرزند و امثال اینها، تا مسئله آرامش و سکون روحی، سکینه و آرامش روانی انسان که یکی از مهم‌ترین نیازهای انسان است، «فَأَنْزَلَ اللهُ سَكِيْنَتَه

عَلَى رَسُوْلِهِ؛ وَ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ»، (سوره مبارکه الفتح آیه ۲۶) و فرو نشاندن تلاطمهای درونی‌ای که انسان در حوادث زندگی با آنها مواجه میشود و تا توصیه به علم و شناخت طبیعت، «وَ اسْتَعْمَرَكُمْ فِيْهَا» (سوره مبارکه هود آیه ۶۱) که انسان بایستی به سمت علم، به سمت دانایی، به سمت کشف حقایق طبیعت و حقایق عالم وجود حرکت بکند، و تا رفتارهای فردی انسان، «وَ لَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَ لَا تَمْشِ فِي الْاَرْضِ مَرْحًا» (سوره مبارکه لقمان آیه ۱۸) یا «وَ اقْصِدْ فِي مَشِيْكَ وَ اغْضُضْ مِنْ صَوْتِكَ» (سوره مبارکه لقمان آیه ۱۹) و از این قبیل، همه عرصه‌های زندگی، در قرآن درس و هدایت دارد.

اخلاق و ارزش‌ها: قرآن به‌طور مکرر بر پایه‌گذاری اصول اخلاقی در تربیت تأکید دارد. تربیت دینی باید فرد را با ارزش‌ها و خصائل حسنه آشنا کند. برای مثال، آیات قرآن به موضوعاتی از جمله صداقت، انصاف و محبت اشاره کرده و در سوره انعام (آیه ۱۵۲) بر رعایت این اصول تأکید می‌شود. این ارزش‌ها به‌عنوان پایه‌های اخلاقی افراد در زندگی اجتماعی و فردی خود بسیار اهمیت دارند.

اهداف آموزشی

مدل تربیتی قرآن بر این اصل استوار است که انسان باید به‌طور کلی و جامع تربیت شود؛ به‌طوری که ابعاد مادی، معنوی و اجتماعی او مورد توجه قرار گیرد. این نکته در سوره آل عمران (آیه ۱۶۴) به‌روشنی بیان شده است که اشاره به این دارد که هدف اصلی تربیت نه تنها رشد جسمانی، بلکه رشد روحانی و اجتماعی هم باید مورد توجه قرار گیرد.

رشد ایمان نیز یکی از اهداف اصلی تربیت دینی در قرآن است. قرآن بر ارتقاء ایمان و تقویت ارتباط انسان با خداوند تأکید می‌کند. در سوره یونس (آیه ۱۰) به اهمیت ارتباط با خدا و تدبیر در آیات الهی اشاره شده است که باید در فرآیند تربیتی مد نظر قرار گیرد.

روش‌های آموزشی

قرآن از روش‌های مختلفی برای آموزش بهره می‌برد. یکی از این روش‌ها، داستان‌گویی است که به‌عنوان ابزاری مؤثر برای انتقال درس‌های اخلاقی و تربیتی

استفاده می‌شود. به‌عنوان مثال، داستان حضرت یوسف (ع) در سوره یوسف (آیه ۱۱۱) نمونه بارزی از آموزش از طریق تجربه است که به فرد امکان می‌دهد تا از طریق مشاهده روند زندگی و ابتلائات شخصیت‌های الهی، درسی از طریق تجربه کسب کند.

تأکید بر تفکر و تدبیر نیز یکی دیگر از روش‌های آموزشی قرآن است. قرآن فراخوانی به تأمل و تفکر در آیات خود دارد، که این امر فرایند یادگیری فعال را ترویج می‌کند و به فرد اجازه می‌دهد تا با درک عمیق‌تری از مفاهیم الهی همراه باشد (سوره ص، آیه ۲۹).

مدل تربیتی قرآن کریم به‌عنوان یک نظام جامع و منسجم به بررسی و ایجاد فردی متعادل و آشنا با ارزش‌های دینی می‌پردازد. این یافته‌ها پیوستگی عوامل متعدد را در فرایند تربیت دینی در بر می‌گیرد و به‌روشنی نشان می‌دهد که این مدل به نیازهای مادی و معنوی انسان‌ها توجه دارد. مدل تربیتی قرآن به‌دنبال ایجاد فردی متعادل است که هم در بعد مادی و هم معنوی رشد کند. این تعادل به افراد کمک می‌کند تا در زندگی اجتماعی و فردی خود به‌طور هماهنگ و کارآمد عمل کنند. در این راستا، آیات قرآن بر اهمیت توجه به هر دو بعد زندگی تأکید دارند. هدایت الهی در تمامی مراحل تربیت فردی نقش حیاتی دارد. قرآن به‌عنوان منبع اساسی هدایت، راه‌های کمال و رشد را برای انسان‌ها مشخص می‌کند. این هدایت می‌تواند به‌عنوان یک نور برای هدایت هر فرد در مسیر درست و صحیح عمل نماید. مدل تربیتی قرآن علاوه بر هدایت الهی، مؤلفه‌های کلیدی دیگری از جمله اخلاق، آگاهی و رشد معنوی را در نظر می‌گیرد. این مؤلفه‌ها به‌طور همزمان در فرایند تربیتی گنجانده شده‌اند تا به افراد کمک کند تا در زندگی اخلاقی و انسانی خود بهتر عمل کنند. بنابراین، این مدل فراتر از آموزش‌های محدودده‌ای، به ایجاد بسترهای لازم برای پرورش انسان‌هایی با ابعاد مختلف و متنوع فکر می‌کند. این امر موجب می‌شود که افراد به‌طور همزمان از لحاظ ذهنی، اخلاقی و اجتماعی رشد کرده و آمادگی لازم برای تحمل چالش‌های زندگی را پیدا کنند.

بحث و نتیجه‌گیری:

این نوشتار با هدف شناسایی مؤلفه‌ها و ابعاد مفهوم

هدایت اجتماعی در نیروی انتظامی از منظر قرآن و تبیین احتجاجات تربیتی تربیت دینی به انجام رسید. در خصوص سوال اول پژوهش مبنی بر شناسایی ابعاد و مولفه‌های مفهوم هدایت، پس از سه مرحله کدگذاری، همان‌طور که شرح آن گذشت، ۵ مقوله اصلی شامل عوامل تحقق فرایند هدایت یابی، ماهیت فرایند هدایت، موانع تحقق فرایند هدایت‌یابی، مضمولین و محرومین هدایت‌پذیری و اثرات مربوط به هدایت حاصل گردید. هر کدام از این مقولات، دربرگیرنده مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها بودند که به تفصیل ذکر گردید. در مقوله عوامل تحقق فرایند هدایت یابی (مشمول بر ۷ کد محوری ۵۲ کدباز) و ماهیت فرایند هدایت (مشمول بر ۶ کد محوری و ۱۸ کدباز)، دارای بیشترین بسامد بوده و سایر مقولات در درجات بعدی قرار می‌گیرند.

در ارتباط با بخش دوم سؤال مشتمل بر تبیین احتجاجات تربیتی مفهوم هدایت در نیروی انتظامی و تربیت دینی کشور، پژوهشگر با مبنا قراردادن متن مصحف شریف قرآن کریم و مؤلفه‌های هدایت که در بخش ابتدایی سؤال پدیدار شده‌اند اقدام به تبیین نمود که به شرح زیر است:

در خصوص راه‌های پیمودن مسیر هویت‌یابی، شایسته است نظام تربیت دینی به تقویت ایمان قلبی و عمیق به خدا از همان مقطع ابتدایی با تکیه بر اصل آموزش عینی و مبتنی بر پدیده‌ها و آیات قابل مشاهده پیرامونی و در دسترس فراگیران اقدام نماید؛ چراکه پذیرش دعوت الهی و ایمان به خدا، راه ورود به مسیر حیات طیبه و پیش‌نیاز سبک زندگی اسلامی است. یکی از موضوعات مهم در زمینه تربیت دینی و اجتماعی نیروهای مسلح، به ویژه نیروی انتظامی، این است که چگونه می‌توان این نیروها را به گونه‌ای تربیت کرد که در راستای ایجاد نظم و امنیت جامعه موفقیت‌های بیشتری کسب کنند. این تربیت باید شامل ارکان و اصولی باشد که به نیروهای انتظامی کمک کند تا با درک عمیق‌تری از ارزش‌های دینی و اجتماعی، به وظایف خود عمل کنند. به این ترتیب، تقویت مهارت‌های اخلاقی و اجتماعی در کنار آموزش‌های تخصصی، می‌تواند به بهبود عملکرد این نیروها در تأمین امنیت و نظم عمومی منجر شود. همچنین، توجه به ابعاد فرهنگی و اجتماعی در فرایند

تربیت و هدایت مردم هستند. یافته های فوق باتیاج قایمی امیری و همکاران (۱۳۹۷) همسو می باشد. قرآن به فطرت ذاتی انسان اشاره دارد و آن را به عنوان تمایل طبیعی به خوبی و حق معرفی می کند. در سوره روم (آیه ۳۰) آمده است: «پس روی خود را به دین خالص خداوند بگردان». این فطرت، بنیاد هدایت و کمال انسان ها را تشکیل می دهد و می تواند به عنوان مبنایی برای تربیت اخلاقی در نیروی انتظامی نیز در نظر گرفته شود. ضلالت، به معنای انحراف از مسیر صحیح و دوری از هدایت الهی است. قرآن کریم به عنوان کتاب هدایت، نه تنها اصول اخلاقی و اجتماعی را برای انسان ها تشریح کرده، بلکه عوامل و موانع ضلالت را نیز به روشنی بیان نموده است. این عوامل به ویژه در تربیت نیروی انتظامی که نیازمند پایه ریزی بر مبنای اخلاق و دین است، حائز اهمیت می باشند. در ادامه، به بررسی عوامل ضلالت در قرآن و تطبیق آن با تربیت انتظامی خواهیم پرداخت. یکی از مهم ترین عواملی که انسان را به ضلالت سوق می دهد، کبر و خودبزرگ بینی است. قرآن (سوره ق، آیه ۶) به این موضوع اشاره کرده و می فرماید: «آیا انسان گمان می کند که از او خلق نمی شود؟» این هشدارها بر آثار منفی و ویران گر کبر تأکید دارند، زیرا اعراض از حق و قضاوت نادرست درباره خود می تواند فرد را از حقیقت دور کند و به انحراف بیانجامد. این مفهوم در تربیت انتظامی خاصه در راستای تربیت اخلاقی و اجتماعی افراد به ویژه کودکان و جوانان بسیار مهم است، زیرا تربیت افراد بر مبنای تواضع و درک صحیح از خود می تواند به پیشگیری از انحرافات اجتماعی کمک کند (توفیقی، ۱۳۹۵). قرآن به فساد اخلاقی و اجتماعی نیز به عنوان یکی دیگر از عوامل ضلالت پرداخته و به عواقب تاریخی و اجتماعی آن اشاره می کند. در سوره هود (آیه ۱۱۶) آمده است: «و اگر اهل آن شهرها ایمان می آوردند و تقوا می کردند، قطعاً درهای برکات را بر روی آنان می گشودیم». این آیه علاوه بر تأکید بر اهمیت ایمان و تقوی، نشان می دهد که دوری از اصول اخلاقی می تواند به فساد اجتماعی و انحراف منجر شود. بنابراین، در چهارچوب تربیت انتظامی، توجه به تربیت اخلاقی و توجه به اصول دینی به عنوان پیش شرط های

تربیت، می تواند به ایجاد ارتباط مؤثرتر بین نیروهای انتظامی و جامعه کمک کند و اعتماد عمومی را افزایش دهد.

در این تحقیق، دیدگاه های مختلفی در مورد هدایت و تأثیر آن بر تربیت دینی بررسی شد. نتایج نشان می دهد که هدایت الهی در قرآن کریم به عنوان یک اصل بنیادین، نقش مهمی در شکل گیری شخصیت و رشد فردی و اجتماعی انسان دارد. قرآن کریم به عنوان یک منبع الهی، محوریت هدایت انسان ها به سمت حق و حقیقت را در آیات خود به وضوح بیان کرده است. این هدایت متکی بر دسته ای از زمینه ها و آموزه ها است که می تواند به مثابه مبنایی برای تربیت انتظامی و بهبود رفتارهای اخلاقی در نیروی انتظامی مورد استفاده قرار گیرد. در این مقاله، به بررسی دقیق زمینه های هدایت و ضلالت در قرآن پرداخته و تطبیق آن با مفاهیم تربیتی در نیروی انتظامی را مورد بررسی قرار خواهیم داد. هدایت در قرآن به معنای راهنمایی انسان به سوی حق و حقیقت است. این هدایت از طریق آیات الهی و نشانه های خداوند در جهان قابل شناسایی است. قرآن به عنوان کتاب هدایت، شامل آیات و سوره هایی است که راهنمایی های خداوند را به بشر ارائه می دهند. خداوند در آیات مختلف به نشانه هایی از قدرت خود اشاره می کند و انسان را به تفکر و اندیشیدن در آن ها فرا می خواند (سوره آل عمران، آیه ۱۹۰). هدایت پذیری به معنای قادر بودن به دریافت و پیروی از راهنمایی ها و آموزه های الهی و انسانی است. این مفهوم در بستر آموزه های دینی به خصوص در قرآن کریم و سنت معصومین، به معنای پیمودن مسیر صحیح زندگی و هدفمند کردن رفتارها و اعمال، تبیین می شود. به عبارت دیگر، هدایت پذیری فرایندی است که در آن فرد ضمن درک معانی عمیق آموزه ها، به عمل به آن ها متعهد می گردد.

قرآن، پیامبران را به عنوان الگوهایی برای هدایت بشر معرفی کرده است. آن ها با آموزه های خود، نقش مهمی در رشتۀ هدایت انسان ها ایفا می کنند. در سوره نوح (آیه ۲-۳) آمده است: «که به قوم خود گفت: ای قوم من! من برای شما از جانب خداوند هشداردهنده ای آشکارم». این آیات بیانگر اهمیت نقش پیامبران در

اجتناب از فساد اجتماعی ضروری است (حسینی، ۱۳۹۰).

یکی دیگر از عواملی که به ضلالت منجر می‌شود، غفلت از آیات الهی و فراموشی از یاد خداست. قرآن در سوره مؤمنون (آیه ۷۰) بیان می‌کند: «آیا آنها گمان کرده‌اند که پس از مرگ، دوباره زنده می‌شوند؟» این نوع غفلت می‌تواند انسان را به اعمال ناپسند و انحراف بکشاند. یافته‌های فوق با نتایج تحقیق بابایی (۱۳۹۷) همسو می‌باشد. تربیت انتظامی باید به‌نحوی طراحی شود که اعضای این سازمان از طریق یادآوری مداوم درباره اهمیت دیانت و آیات الهی، از غفلت‌ها دوری کنند و بر توجه به اصول اخلاقی تمرکز نمایند (روایتی، ۱۳۸۷) تربیت انتظامی به آموزش و پرورش اخلاقی و اجتماعی نیروهای انتظامی اشاره دارد که باید بر اصول دینی و اخلاقی بنا شود. در این راستا، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

نیروهای انتظامی باید بر اساس فطرت و ارزش‌های انسانی تربیت شوند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که آموزش بر مبنای مقامات انسانی و دینی می‌تواند به تقویت حس مسئولیت و امانت‌داری در نیروهای انتظامی کمک کند. بنابراین، لازم است که برنامه‌های آموزشی شامل مباحثی در زمینه تقوی و هدایت الهی باشد، تا افراد درک بهتری از نقش خود در جامعه پیدا کنند (توفیقی، ۱۳۹۵) نیروهای انتظامی باید به‌عنوان الگوهای اخلاقی در جامعه شناخته شوند. همان‌طور که پیامبران در صدد هدایت بشر به حقیقت بودند، مأموران نیز باید با صداقت و دیانت به انجام مأموریت‌های خود بپردازند. این الگوی اخلاقی می‌تواند نه‌تنها به بهبود رفتارهای فردی بلکه به ارتقاء احترام عمومی به نیروی انتظامی نیز کمک کند (حسینی، ۱۳۹۰). نیروهای انتظامی باید به‌منظور پیشگیری از فساد و انحرافات درون خود به آموزش‌های اخلاقی و دینی توجه ویژه‌ای داشته باشند. این آموزش‌ها باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که به عنوان جزئی لاینفک در فرآیند تربیت انتظامی گنجانده شود. در واقع، نیروهای انتظامی به‌عنوان نگهبانان جامعه، باید در برابر فساد ایستادگی کنند و خود از این آفت در امان باشند (روایتی، ۱۳۸۷).

این نتایج با نظر ملاصدرا (۱۳۹۰) که تأکید بر تأثیرهدایت در تکوین وجود انسان‌ها دارد همسو است. ملاصدرا بیان می‌کند که هدایت الهی منجر به صلاح و فساد انسانی می‌شود و آگاهی از این هدایت، عنصر اساسی در تربیت دینی است.

انجام کارهای جهادی نیروهای انتظامی و تشکیل گروه‌های جهادی در شاخه‌های مختلف علمی، فرهنگی و... طور مداوم با فراگیران تمرین شود تا تبدیل به عادت رفتاری ایشان گردد. این موضوع به فراگیران تفهیم گردد که همه لحظات زندگی همواره به خداوند و کتاب آسمانی متمسک و متوسل گردند و تمام تلاششان را بر نگهداشت خود در مدار الهی در همه شرایط بکار گیرند. لیستی از پند و اندرزهای الهی برآمده از قرآن و روایات تهیه شده و ضمن نصب آن در محیط پاسگاههای نیروی انتظامی و دیوانروسی در شروع هر صبحگاه مشترک مرور شده و در جریان فعالیت کاری و خارج از پاسگاه توسط فراگیر به کار گرفته شود؛ همچنین تبدیل به واحد کار شده و به‌صورت عملی در قالب مهارت‌های زندگی در پاسگاههای نیروی انتظامی و خانه به تمرین درآید. داستان‌های عبرت‌آموز مربوط به انبیاء و سرگذشت پیشینیان تهیه و در دوره‌های آموزشی تزریق گردد و در مراسم مختلف از مراسم صبحگاه گرفته تا مناسبت‌ها و جشن‌ها و اعیاد مختلف بازگو گردد. بر عمل‌گرایی در آموزش‌های نیروهای انتظامی تأکید گردد بدین معنی که آموزه‌های دینی و قرآنی تنها در حد حرف باقی نمانده و از فراگیران خواسته شود در رفتار و کردار خودشان نیز نشان دهند طوری که آنچه از فرد بروز داده می‌شود، مصداق عمل صالح باشد. از فراگیران خواسته شود یاد خدا را سرلوحه تمام اعمال خود قرار داده و در مقاطع مختلف از طول شبانه‌روز، زمانی را به تسبیح و عبادت الهی اختصاص داده و در این کار مداومت به خرج دهند. همچنین حالات ناپسند روحی از جمله تکبر، حسد، ریا، حيله، استهزا و حرص را از خود دور ساخته و مقابل آنها ایستادگی کنند. فرماندهان ترک این عادات ناپسند را در حین آموزششان با فراگیران تمرین کرده تا بخشی از عادت رفتاری آنها گردد. این موضوع به نظامیان نیروی انتظامی تبیین گردد که

است، کادر نظامی آگاه گردند که هر امری از جمله هدایت‌پذیری انسان به خواست و اراده الهی است؛ لذا عمل در مسیری که خداوند از انسان خشنود گردد، کلید هر نیکی و رشدی برای انسان است. به عبارتی تا خداوند از انسان راضی نباشد، هیچ رحمت و خیر حقیقی و ماندگار به سمت وی نخواهد آمد. هر نوع کبر و خود بزرگ‌بینی از جمله خود برتری‌های عقلانی به‌ویژه به واسطه تفکر اومانیستی، ریشه خروج از مسیر هدایت الهی را برای وی رقم می‌زند. یکی از مؤلفه‌های اصلی هویت‌یابی، از جمله هویت دینی، مؤلفه نشانمندی است به این معنی که فرد نشانه‌هایی مبتنی بر قرارگیری در مسیر دینی و الهی از خود بروز دهد. توجه به قوانین و مقررات و پایبندی به اصول قانون‌مداری، وظیفه‌ای است که نیروهای پلیس نه تنها باید مردم را به رعایت آن ترغیب کنند، بلکه خود نیز باید به عنوان الگوهایی از قانون‌مداری در زندگی شخصی، اجتماعی و حرفه‌ای خود عمل نمایند. تقویت ویژگی‌هایی نظیر صلاحیت، امانت‌داری و اعتقاد به سرنوشت جامعه، از اهمیت بالایی برخوردار است. در غیر این صورت، ممکن است قدرت و اختیاراتی که به مأموران انتظامی داده شده، به عاملی برای ایجاد ناامنی و بی‌نظمی تبدیل شود. بنابراین، تربیت و آموزش نیروهای انتظامی باید به گونه‌ای باشد که این صفات را در آن‌ها تقویت کند و آن‌ها را به عنوان حافظان واقعی نظم و امنیت در جامعه معرفی کند این پژوهش نشان می‌دهد که تقوی و هدایت الهی به‌طور متقابل بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند؛ به‌طوری‌که تقوی به‌عنوان زمینه‌ای برای دریافت هدایت الهی عمل می‌کند و در عوض، هدایت الهی نیز به تقویت تقوی در افراد کمک می‌کند. متقین با پیروی از هدایت‌های الهی، می‌توانند در جهت بهبود روابط اجتماعی و ارتقاء سلامت اجتماعی در جامعه خود مؤثر باشند.

با توجه به تأثیر عمیق هدایت الهی در شکل‌گیری شخصیت و رفتار افراد، ضروری است که برنامه‌های آموزشی و تربیتی در سازمان‌ها، به ویژه در نیروی انتظامی، بر اساس اصول دینی و اخلاقی طراحی و به اجرا درآید. این برنامه‌ها باید به گونه‌ای تدوین شوند که افراد را به سمت تقویت تقوی و بهره‌مندی از هدایت الهی سوق دهند و در نتیجه، به ایجاد جامعه‌ای سالم و

عامل اوج‌گیری و ارتقای فرد در مسیر انسانیت، پیروی و عمل به فرامین الهی بوده و برعکس عامل سقوط و افول فرد در مسیر انسانیت، عدم پرهیز از نافرمانی الهی است؛ چنان‌که داستان آدم و حوا گویای همین موضوع است که نافرمانی ایشان سبب سقوط و عمل مجدد به فرامین الهی سبب بازگشت به نقطه ابتدایی انسانیت یا همان فطرت پاک برای ایشان گردید. فرماندهان نیروی انتظامی تلاش کنند با پرورش تفکر انتقادی و رشد استدلال‌های منطقی و به‌تبع آن تفکر منطقی در فراگیران، ایشان را عادت دهند، در شرایط مختلف از روی عقلانیت حرف درست و حق را ادا کنند و تسلیم احساسات و هوای نفس خویش نگردند. نیروی انتظامی به عنوان نهادی انقلابی و اجتماعی، لازم است کارکنان خود را با اتصاف به صفات.

در خصوص وسیله هدایت یابی، آیات الهی برآمده از کتب آسمانی در شروع هر جلسه به نظامیان یادآوری شده و پیرامون معانی این آیات با ایشان بحث و گفت‌وگو گردد. در مصحف شریف قرآن، استدلال‌های متعدد منطقی در مقابل کافران و بددینان آورده شده است که لازم است این استدلال‌ها در کلاس درس طرح و بحث گروهی شود.

برای بررسی لوازم و پیش‌نیازهای هدایت‌پذیری در نیروهای انتظامی، لازم است که پیام‌های الهی به‌طور تحلیلی و عمیق در میان نظامیان ارائه شود تا امکان درک معانی و مفاهیم این پیام‌ها برای آنان فراهم گردد. این موضوع به نظامیان تبیین گردد که معیار رفتاری ایشان در هر شرایطی بایست کسب رضای الهی و ترس از نافرمانی خدا باشد و مقابل همه نعمت‌های الهی همواره شکرگزار بوده و ضمن اینکه خدا را هموار ناظر و شاهد اعمالشان می‌بینند، در مواردی که به هر دلیلی مرتکب نافرمانی می‌شوند، بلافاصله توبه کرده و با انجام عمل صالح، مجدد روی به درگاه الهی آورند. بسیارمهم است که در فضای تربیت اسلامی، این نکته به نیروهای انتظامی تشریح گردد که پذیرش مسیر الهی و حرکت در این جهت، زمانی ارزشمند و اثرگذار خواهد بود که فرد با آگاهی و از روی اختیار خویش به شیوه داوطلبانه اقدام کند. صحت و سلامت در نیروی انتظامی عامل دلگرمی و ایجاد حس اعتماد اجتماعی از سوی مردم

متعادل کمک کنند.

در ارتباط با موضوع هدایت‌پذیری، لازم است فراگیران که شامل نظامیان شاغل در نیروی انتظامی کشور در عمل نشان دهند که اسلام را با تمام وجود پذیرفته و به قرب الهی معتقد و امیدوارند. آنها باید همواره در تلاش باشند تا مسیر صحیح را در زندگی پیدا کنند و تمامیت وجود خود را در برابر خداوند متعال تسلیم نمایند. اجرای این رویکرد در نیروی انتظامی نیازمند همخوانی با آموزه‌های تربیتی قرآنی است؛ این امر شامل استفاده از قرآن در برنامه‌های درسی، فرهنگ‌سازی بر پایه ارزش‌های قرآنی و تربیت نظامیانی است که با این الگو آشنا شوند. همچنین، تشویق به یادگیری فعال از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. باید فضایی ایجاد شود که در آن نظامیان تشویق به تفکر و تدبیر در آیات قرآن شوند و از قصص قرآنی به‌عنوان ابزاری برای تقویت روش‌های آموزشی بهره گرفته شود.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهند که موانع هدایت‌یابی در پاسگاه‌های نظامی، با تأثیرات مستقیم بر کارآمدی نظامیان در اجرای وظایف خود، به شدت مرتبط هستند. در این راستا، آموزش‌های دینی به‌عنوان یکی از ابزارهای مهم و مؤثر در ارتقاء بصیرت و آگاهی نظامیان معرفی می‌شود. در ادامه، به تحلیل یافته‌ها و نتایج حاصل از این تحقیق پرداخته خواهد شد.

۱. تأثیر تنش‌های روحی و روانی

تنش‌های ناشی از فشارهای کاری و شرایط سخت محیط وظیفه، به‌عنوان یکی از موانع اساسی در هدایت‌یابی نظامیان شناسایی گردید. این تنش‌ها باعث می‌شوند که نظامیان به‌جای تمرکز بر آموزه‌های دینی و استفاده از آنها در تصمیمات خود، به درگیرهای داخلی و بحران‌های روانی دچار شوند. بنابراین، نیاز به برنامه‌ریزی آموزشی که تأکید بر مدیریت استرس و سلامت روان داشته باشد، به‌طور واضح احساس می‌شود. این برنامه‌ها می‌تواند با استفاده از مشاوره‌های دینی و تمرین‌های معنوی، به تقویت روحیه و بصیرت نظامیان کمک کند.

۲. انطباق محتوای آموزشی با نیازهای واقعی

یافته‌ها نشان می‌دهند که یکی از دلایل عدم اثربخشی

آموزش‌های دینی، عدم تطابق محتوای آموزشی با نیازهای واقعی نظامیان است. بنابراین، طراحی برنامه‌های آموزشی باید با در نظر گرفتن چالش‌هایی که نظامیان در وظایف روزمره خود با آنها رو به‌رو هستند، انجام شود. به‌علاوه، تضمین تأمین محتوای به‌روز و مرتبط با شرایط فرهنگی و اجتماعی کنونی می‌تواند به افزایش جذابیت و اثربخشی این آموزش‌ها منجر شود.

۳. نقش فرهنگ سازمانی

بررسی فرهنگ سازمانی در پاسگاه‌ها نشان می‌دهد که این فرهنگ غالباً در تقابل با آموزه‌های دینی قرار دارد. به‌منظور ایجاد تغییرات مثبت، ضروری است تا رهبری و مدیریت پاسگاه‌ها در همسو کردن فرهنگ سازمان با ارزش‌های دینی تلاش نمایند. این همسویی می‌تواند با برگزاری جلسات مشترک، کارگاه‌های آموزشی و برنامه‌های فرهنگی محقق شود که هدف آن تبیین ارزش‌های دینی در بستر محیط نظامی است.

۴. تأمین منابع آموزشی و معنوی

کمبود منابع آموزشی و تخصص در زمینه آموزش‌های دینی به‌عنوان چالشی عمده در تحقق اهداف هدایت‌یابی شناسایی گردید. به‌منظور غلبه بر این مانع، نیاز به تأمین منابع معتبر و متخصص در حوزه دین و تربیت دینی وجود دارد. همچنین، از توسعه همکاری با نهادهای آموزشی و مذهبی و استفاده از ویژگی‌های مشاوره‌ای این نهادها می‌توان به‌عنوان یک استراتژی مؤثر بهره برد.

در نتیجه، دستیابی به اهداف هدایت‌یابی در نیروی انتظامی به طراحی صحیح و مؤثر آموزش‌های دینی نیاز دارد. این آموزش‌ها باید با در نظر گرفتن موانع شناسایی شده، مانند تنش‌های روحی، عدم انطباق محتوای آموزشی با نیازهای واقعی و فرهنگ سازمانی، به‌طور خاص به مخاطبان هدف توضیح داده شوند. به‌علاوه، تأمین منابع آموزشی و ایجاد فضای انطباق با ارزش‌های دینی می‌تواند به بهبود وضعیت هدایت‌پذیری نظامیان کمک کند.

نهایتاً، این تحقیق نشان می‌دهد که بهبود فرآیند هدایت‌یابی در پاسگاه‌ها نه تنها به ارتقاء رفتار نظامیان منجر می‌شود، بلکه می‌تواند در بهبود کلیت امنیت

متشکل از متخصصان دینی و آموزشی در نیروی انتظامی، می‌تواند به‌عنوان یک نهاد مرجع برای طراحی و ارزیابی برنامه‌های آموزشی عمل کند. این کمیته‌ها باید در راستای بررسی نیازهای واقعی نظامیان و تطابق محتوای آموزشی با آن‌ها اقدام نمایند.

- توسعه مدل‌های تربیتی متناسب: بر اساس یافته‌های این تحقیق، نیروی انتظامی باید به تدوین و توسعه مدل‌های تربیتی مبتنی بر آموزه‌های دینی و انسانی بپردازد. این مدل‌ها باید شامل راهبردهای اجرایی باشند که بتوانند به‌طور مؤثر در آموزش کارکنان به کار گرفته شوند.

- فراهم کردن فضاهای گفتگو و تبادل نظر: ایجاد فضایی برای تبادل نظر میان کارکنان در مورد مسائل دینی و اجتماعی، از طریق برگزاری جلسات، سمینارها و گفتگوهای آزاد، می‌تواند به افزایش روحیه همکاری و فهم عمیق‌تر از وظایف مذهبی و اجتماعی آن‌ها کمک کند.

- تغییرات در فرهنگ سازمانی: نیروی انتظامی باید در راستای تغییر فرهنگ سازمانی خود گام بردارد تا ارزش‌هایی مانند دیانت و مهربانی در ساختارهای آن نهادینه شوند. این کار می‌تواند از طریق برنامه‌های فرهنگی و آموزشی مستمر و همچنین سیاست‌های قوت‌بخش به ویژگی‌های انسانی و دینی در میان کارکنان انجام گیرد.

جامعه نیز تأثیر مستقیم داشته باشد. با تمرکز بر این موانع و تلاش برای برطرف کردن آنها، می‌توان به ایجاد محیطی مؤثرتر و همسو با آموزه‌های دینی در نیروی انتظامی دست یافت.

نتایج این تحقیق به‌روشنی نشان می‌دهد که هدایت الهی و تربیت دینی برای نیروهای انتظامی نه تنها یک ضرورت بلکه یک عامل کلیدی در ارتقاء کیفیت خدمات پلیس و امنیت عمومی به شمار می‌رود. این پژوهش به بررسی چالش‌ها و موانع موجود در مسیر هدایت‌یابی نیروهای انتظامی پرداخته و در عین حال به ارتباط میان دیدگاه‌های متفکران اسلامی و نظریات مدرن در حوزه تربیت نیز پرداخته است. این تحقیق طیف وسیعی از موانع هدایت‌یابی را که به‌طور خاص نیروهای انتظامی را تحت تأثیر قرار می‌دهد شناسایی کرده است. این موانع شامل تنش‌های روانی، فرهنگ سازمانی، عدم تطابق محتوا با نیازهای واقعی و کمبود منابع آموزشی هستند که تا کنون به‌صورت جامع مورد توجه قرار نگرفته بودند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که با توجه به ارتباط موجود میان آموزه‌های دینی و نظرات مدرن تربیتی، می‌توان مدل‌های آموزشی جدیدی طراحی کرد که به‌طور خاص متناسب با نیازهای نظامیان و ویژگی‌های فرهنگی جامعه‌ی ایران باشد. این مدل‌ها می‌توانند به‌عنوان مرجع برای مؤسسات آموزشی و تربیتی در نیروی انتظامی مورد استفاده قرار گیرند. این تحقیق بر تولید مجموعه‌ای از ویژگی‌های درونی شامل ایمان، دیانت، قدرت و رأفت تأکید می‌کند که می‌تواند به حفظ کارایی و عزت نفس نظامیان کمک کند. از این رو، این تحقیق به شناسایی و تبیین روابط میان این ویژگی‌ها و عملکرد بهتر کارکنان پرداخته است.

← پیشنهادات مبتنی بر نتایج و خروجی تحقیق

- برگزاری کارگاه‌های آموزشی: نیروی انتظامی باید کارگاه‌های آموزشی منظمی برگزار کند که در آن به تقویت دانش دینی و ارتقای مهارت‌های اجتماعی و روانی کارکنان پرداخته شود. این کارگاه‌ها می‌توانند شامل موضوعاتی مانند مدیریت استرس، اخلاق در حرفه پلیس، و مباحث مربوط به هدایت دینی باشند.

- ایجاد کمیته‌های دینی و آموزشی: تشکیل کمیته‌هایی

فهرست منابع

منابع فارسی:

- قرآن کریم (۱۳۹۶)، ترجمه محسن قرائتی، تهران: اوقاف.
- انصاری، محمدعلی (۱۳۹۱)، تفسیر مشکات. مشهد: انتشارات بیان هدایت نور.
- اسماعیلیفر، سیدهمهسا (۱۳۹۰)، روشهای تربیت اجتماعی از دیدگاه نهج البلاغه، پایان نامه کارشناسی ارشد مؤسسههای آموزش عالی غیردولتی غیرانتفاعی، دانشکده علوم حدیث.
- احمدی، سعید (۱۴۰۰)، ویژگیهای حرفه‌ای نیروهای انتظامی و تأثیر آن بر امنیت اجتماعی، فصلنامه مطالعات انتظامی، ۸(۲).
- ایزوتسو، توشیهیکو (۱۳۹۳)، خدا و انسان در قرآن، مترجم: احمد آرام. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- بابایی، محمدباقر (۱۳۹۷)، هدایت و رهبری از منظر قرآن و راهبردهای آن، فصلنامه مدیریت اسلامی، ۲۶(۱).
- باقری، خسرو و همکاران (۱۳۹۷)، رویکردها و روشهای پژوهش در فلسفه تعلیم و تربیت، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- توفیقی، مجتبی (۱۳۹۵)، هدایت و ضلالت در قرآن، تهران: انتشارات مجد.
- حسینی، ناهید، و شایگان، فریبا (۱۳۹۸)، راهبرد تربیت دینی و اجتماعی نیروی انتظامی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله)، بصیرت و تربیت اسلامی، ۱۶(۳) (پیاپی ۵۰).
- جعفرزادهکوچکی، علیرضا و امامی غفاری، عبدالحمید (۱۳۹۴)، قلبهای هدایتپذیر و ناپذیر از دیدگاه قرآن، فصلنامه مدیریت اسلامی، ۲۳(۱).
- حسینی، محمدباقر (۱۳۹۰)، تربیت نیروی انسانی در نیروی انتظامی بر اساس آموزه‌های دینی، قم: انتشارات مکتب اهل بیت.
- جانپور، محمد، لطفی، سیدمهدی (۱۳۹۴)، نقش آیات اخلاقی قرآن کریم در تدوین نظام هدایت فردی و اجتماعی، تحقیقات علوم قرآن و حدیث.
- جوانهوشیار، جعفر، نصیریان، صفر، یوسفیاصل، محمد (۱۴۰۱)، تبیین عوامل انسان‌شناختی هدایت و ضلالت
- به‌منظور پاسخ به این شبهه از منظر قرآن، فصلنامه الاهیات قرآنی، ۱۹.
- رضایی، مریم (۱۴۰۱)، نقش صفات اخلاقی در عملکرد نیروهای انتظامی، مجله پژوهش‌های اجتماعی، ۱۵(۴).
- سیمیاری، شهین و همکاران (۱۳۹۷)، بررسی رابطه تقوی و هدایت و تأثیر آن بر سلامت اجتماعی از منظر قرآن، فصلنامه قرآن و طب.
- روایتی، علی (۱۳۸۷)، تأثیرات فلسفی قرآن بر تربیت اخلاقی، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی.
- راجرز، کارل (۱۹۶۹)، روان‌شناسی و انسان‌گرایی، نیویورک: انتشارات هارپر.
- شهیدی، سیدمهدی (۱۳۸۳)، حوزه معنایی صراط مستقیم در بیان قرآن کریم، پژوهشنامه حقوق اسلامی، شماره ۱۵.
- شبر، سیدهاشم (۱۴۰۶ق)، تفسیر القرآن الکریم، بیروت: دارالکتب العلمیه.
- صاحفیان، محمد؛ بابا، سهیلا؛ معارف، مجید (۱۴۰۳)، نمودار تحلیل فرایند جذب و هدایت مردم به دین در سیره تبلیغ عملی انبیاء از منظر قرآن کریم، فصلنامه مطالعات قرآن و حدیث سفینه، ۸۳.
- صفر نصیریان، محمد یوسفیاصل و جعفر جوان هوشیار (۱۴۰۱)، نقش عوامل انسان‌شناختی بر هدایت و ضلالت در پاسخ به شبهه جبر الاهی از منظر قرآن.
- عبدالله زاده، آرزو (۱۳۹۲)، مفهوم هژمونی از دیدگاه آنتونیو گرامشی و پیامدهای آن برای تربیت اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه ملایر، دانشکده علوم انسانی.
- عروودتیموفی، اکبر (۱۴۰۲)، اهداف و وظایف نیروی انتظامی در طراز جامعه قرآنی و اسلامی با تأکید بر دیدگاه آیت الله خامنه‌ای، [مطالعات فرهنگی پلیس](#)
- سال دهم، شماره ۴ (پیاپی ۳۹).**
- قایمی امیری، علی؛ آرمند، محمد؛ سیمیاری، شهین (۱۳۹۷)، بررسی رابطه تقوی و هدایت و تأثیر آن بر سلامت اجتماعی از منظر قرآن، فصلنامه قرآن و طب، ۳.
- قاسمی طوسی، نیره (۱۳۸۹)، تبیین تربیت اجتماعی در قرآن کریم از منظر عالمه طباطبایی(ره) در تفسیر المیزان، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته تاریخ و

- فلسفه تعلیم و تربیت، دانشگاه الزهرا(س).
 -کاشفی سبزواری، محمدباقر (۱۳۶۵)، جواهرالتفاسیر، قم: انتشارات دارالکتب الاسلامیه.
 -محمدی فام، فریدون و فرمانیان، مهدی (۱۳۹۵)، تحلیل و نقد دلایل ابوالفضل برقی درباره قرآن بسندگی در هدایت بشر، فصلنامه پژوهشنامه مذاهب اسلامی، ۳(۵).
 -ملاصدرا (۱۳۹۰)، اسفار اربعه، تهران: انتشارات حکمت.
 -مجلسی، محمد باقر (۱۳۸۷)، بحارالانوار، تهران: مؤسسه الوفاء.
 -مغنیه، محمدحسین (۱۴۰۲ق)، تفسیر المبین، بیروت: دارالکتب العلمیه.
 -موسوی، م (۱۳۹۹)، تربیت دینی و اجتماعی در نیروهای انتظامی، مجله علوم اجتماعی و انسانی، ۱۲(۳).
 -مازلو، آبراهام (۱۹۴۳)، انگیزه‌ها و شخصیت.

♥ منابع لاتین:

- Maykut. P. and Morehouse, R. (1994).
 Beginning Qualitative Research.
 London: The Falmer press